

UDK 27-774-46:316.776
Primljeno: 8. 11. 2018.
Prihvaćeno: 27. 3. 2019.
Pregledni znanstveni rad

ŽUPA KAO MJESTO SUSRETA I SURADNJE VJERNIČKIH DRUŠTAVA, CRKVENIH POKRETA I ŽUPNIH SKUPINA

Tomislav MARKIĆ

Hrvatska biskupska konferencija, Ravnateljstvo dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu
Ksaverska cesta 12a, 10 000 Zagreb
tomislav.markic@zg.t-com.hr

Sažetak

Polazeći od pojmova župe, vjerničkih društava, crkvenih pokreta i župnih skupina u tekstu se govori o mogućnostima i izazovima njihove međusobne suradnje na župnoj razini. Župa se pokazuje kao važno mjesto susreta i afirmacije tih oblika crkvenosti, koji zajedno mogu donijeti novu plodnost u župnome pastoralu. Pastoralno djelovanje ostvaruje se upravo u župnome zajedništvu u svojoj punini: u navještaju, svjedočenju, slavljenju i služenju. Vjernička društva i crkveni pokreti, kao i razne župne skupine, mogu donijeti novi evangelizacijski polet u ponekad okoštale župne strukture čiji se rad ponekad i ponegdje svodi na pružanje vjerskih usluga, birokratsko upravljanje vjernicima i župnom imovinom te obavljanje obreda.

Želja katoličkih vjernika za dijeljenjem i svjedočenjem svoje vjere pronašla je upravo u suvremenim vjerničkim društvima i crkvenim pokretima svoj novi izražaj koji ne može i ne treba zanemariti tradicionalnu i klasičnu ukorijenjenost u župnu zajednicu kao temeljnu, ali ne i jedinu jedinicu življenja vjere. Osim toga, život suvremene župne zajednice sve više obilježava pojava različitih i brojnih župnih skupina, živih vjerničkih krugova i zajednica, koje tek u svojoj pripadnosti župi pronalaze svoj puni smisao. Stoga župa može i treba biti susretište i mjesto suradnje svih oblika sudjelovanja u crkvenome životu, a taj susret treba biti obilježen međusobnim upoznavanjem, poštovanjem i uvažavanjem specifičnih karizmi, kao i spremnošću na dijalog i suradnju.

Ključne riječi: crkveni pokreti i udruge, živi vjernički krugovi, župa kao mjesto suradnje, sudjelovanje vjernika laika.

Uvod

Uz temu 58. Teološko-pastoralnog tjedna »Unutarcrkveni dijalog, suradnja i suodgovornost« uvrštena je i podtema o župi kao mjestu susreta i suradnje

vjernih društava, crkvenih pokreta i župnih skupina. Ovaj će rad – u suradnji s predstavnicima crkvenih pokreta Mirjanom Anđić i Dominikom Knezovićem – pokušati dati odgovor na neka pitanja vezana uz pastoralno djelovanje i angažman crkvenih pokreta, vjernih društava i župnih skupina u župnoj zajednici.

O toj temi dosta je toga već objavljeno u hrvatskoj pastoralno-teološkoj literaturi. U nekim biskupijama, kao što je to bio slučaj sa Zagrebačkom nadbiskupijom od 2008. do 2014. godine, postojala je, nakon prethodnoga djelovanja nadbiskupijskog Ureda za pokrete i udruge, i zasebna služba biskupskog vikara za laike, koja je uključivala i koordinaciju crkvenih pokreta, udruga i zajednica u Zagrebačkoj nadbiskupiji te živ i dinamičan kontakt s njihovim voditeljima, predstavnicima i članovima u organizaciji i provedbi nekih projekata, kao što su bili: redoviti susreti s voditeljima ili predstavnicima pokreta, udruga i zajednica (održano 26 sastanaka), niz tribina u Nadbiskupijskome pastoralnom institutu o crkvenim pokretima, udrugama i zajednicama pod nazivom »Jedinstvo u različitosti« (ukupno 34 tribine), četiri velike manifestacije pod nazivom »Dani pokreta i udruga«, koji su obuhvaćali euharistijsko slavlje, predavanje i susret s nadbiskupom Josipom Bozanićem i uličnu evangelizaciju. Također su organizirana i predbožićna susretanja s Nadbiskupom, gdje bi se uz čestitke razmijenila i mišljenja o raznim crkvenim i društvenim pitanjima, kao i brojne proslave i drugi termini pojedinih crkvenih pokreta, udruga i zajednica. Postojanje takve službe u pojedinoj biskupiji pokazuje temeljnu otvorenost naše Crkve prema toj crkvenoj stvarnosti.

U članku će biti identificirane dodirne točke i neiscrpane mogućnosti susreta i suradnje vjernih društava, crkvenih pokreta i župnih skupina u župnoj zajednici, ali se zbog ograničenosti zadanog okvira neće zadržavati na kanonskim i drugim definicijama tih pojmova.¹ Bit će ponuđena jedna na fenomenologiji utemeljena tipologija crkvenih pokreta, udruga i zajednica te naglašena pastoralna opravdanost i važnost župnih skupina. Potom će biti odvažnuto sve ono što govori u prilog župe kao mjesta susreta i suradnje vjernih društava, crkvenih pokreta i župnih skupina. Bit će tu kriterija navedenih u crkvenom učiteljstvu, ali i pastoralno-teoloških promišljanja na temelju postojeće prakse. Radna je pretpostavka kako će konačan ishod te analize biti krajnje u korist takve župne zajednice koja znade uključiti sve ljude i iskoristiti

¹ Usp. *Zakonik kanonskoga prava*, proglašen vlašću pape Ivana Pavla II., s izvorima, Zagreb, 1996., kan. 515, § 1: »Župa je određena zajednica vjernika trajno ustanovljena u partikularnoj Crkvi, za koju je pastirska briga, pod vlašću dijecezanskoga biskupa, povjerena župniku kao njezinu vlastitom pastiru.«

sve potencijale koji joj stoje na raspolaganju ili se oko njih tek treba potruditi. U zaključnom dijelu bit će sažeti ishodi, izvučene pouke za budućnost te izražena nada u dobar razvoj događaja koji bi pridonijeli ulozi crkvenih pokreta, udruga i zajednica u izgradnji župne zajednice.

1. Neka uvodna pitanja

Neosporna je novost koju u Crkvu unose crkveni pokreti, vjerničke udruge i zajednice. Sveti papa Ivan Pavao II. istaknuo je to u svojoj enciklici *Redemptoris missio* iz 1990. godine (br. 72), kada jak razvoj 'crkvenih pokreta' obilježenih velikom misionarskom snagom naziva novošću koja se u najnovije vrijeme pojavila u nemalom broju partikularnih Crkava. Kako primjećuje i teolog Nediljko Ante Ančić, »u posljednje vrijeme svjedoci smo pravog procvata novih vjerničkih skupina, većih ili manjih, različitog profila i stila duhovnosti. Javljaju se u raznolikim oblicima, s njima nitko u Crkvi nije računao niti ih je planirao. One su jednostavno nastale spontano donoseći svježinu i novost evanđelja.«² Stoga nerijetko djeluju izazovno i zbujujuće, osobito za okoštale crkvene strukture, u koje unose nemir i novost Duha.

S druge strane, župa je struktura ukorijenjena u život Crkve gotovo od početka kršćanstva.³ Papa Franjo u apostolskoj pobudnici *Radost evanđelja* o njoj govori kao o strukturi koja nije prolazna, koja posjeduje veliku prilagodljivost te »može poprimiti vrlo različite oblike koji od pastira i zajednice zahtijevaju misijsku poučljivost i kreativnost. Premda nije jedina evangelizacijska institucija, ako je kadra neprestano se obnavljati i prilagođavati, nastaviti će biti 'Crkva sama što živi među kućama svojih sinova i svojih kćeri' (Christifideles laici, 26).«⁴ No Papa upozorava kako je pretpostavka za to »da stvarno bude u kontaktu s obiteljima i životom naroda i da ne postane suvišna struktura odijeljena od naroda ili skupina izabranih koji gledaju samo na sebe. Župa je prisutnost Crkve na jednom teritoriju, mjesto na kojem se sluša Božja riječ, mjesto rasta u kršćanskom životu, mjesto dijaloga, navještaja, velikodušne ljubavi, klanjanja i slavljenja. Župa, svim svojim djelovanjima, potiče i odgaja svoje članove da budu evangelizatori. To je zajednica zajednicâ, svetište gdje žedni dolaze piti da nastave svoj put, i središte iz kojeg se stalno šalju misionari« (EG 28).

² Nediljko Ante ANČIĆ, Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 245–246.

³ Usp. Jure BRKAN, Župa kroz povijest i danas, u: *Bogoslovska smotra*, 72 (2002.) 1, 85–162.

⁴ Papa FRANJO, *Evangeli gaudium – Radost evanđelja. Apostolska pobudnica o navještanju evanđelja u današnjem svijetu* (24. XI. 2013.), Zagreb, 2013., br. 28 (dalje: EG).

U toj i takvoj perspektivi postavlja se, dakle, ključno pitanje o župnoj zajednici kao mjestu susreta i suradnje crkvenih pokreta, vjernih društava i župnih skupina: Je li moguće 'novo vino crkvenih pokreta, udruga i zajednica' uliti u 'stare mješine župa', a da se ne proderu i unište? Ili je prema evanđeoskoj mudrosti potrebno novo vino lijevati u nove mješine, nove župe, sposobne primiti nov sadržaj te ga sačuvati za budućnost i prenijeti budućim naraštajima?

1.1. *Mogući međusobni odnosi župe i pokreta*

Međusoban odnos župne zajednice prema crkvenim pokretima, udrugama i zajednicama moguće je opisati na tri načina. Prvo, župna zajednica toliko je otvorena prema pojedinom crkvenom pokretu, udruzi ili zajednici da je zatvorena prema svemu ostalome te teško do izražaja dolazi bilo koji drugi oblik živih vjernih krugova. Drugo, taj je odnos uravnotežen te, osim crkvenih pokreta, udruga i zajednica, u župnom pastoralu ima mjesta za klasične, ali i za nove oblike pastorala u kojima opet sudjeluju i članovi pokreta, udruga i zajednica. Treće, župa je posvema isključiva prema pokušajima različitih crkvenih pokreta, udruga i zajednica da se angažiraju u župnoj zajednici. Jasno je kako treba odbaciti dva isključujuća modela, a promicati onaj u kojemu su svi uključeni u izgradnju župne zajednice, svatko sa svojom karizmom i službom.⁵

1.2. *Tipologija pokreta*

Bilo kakav pokušaj tipologije crkvenih pokreta i udruga zahtijeva, kako je to u svoje vrijeme primijetio kardinal Josef Ratzinger, određen oprez »jer Duh Sveti ima uvijek spremna iznenađenja«⁶. Tako je kardinal Ratzinger razgraničio tri različita tipa u novijoj povijesti te ih nazvao *pokret*, *strujanje* i *akcija* (*Bewegung*, *Strömung*, *Aktion*). Hrvatski pastoralni teolog Josip Baloban razlikuje pak duhovne pokrete uvezene iz inozemstva, zatim hrvatska autohtona duhovna gibanja te pojedina klasična duhovna gibanja, koja u Hrvatskoj doživljavaju novi zamah.⁷

⁵ Usp. Ante CRNČEVIĆ, *Novi crkveni pokreti u poslanju Crkve*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 227–229; Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća. Pastoralno-teološka razmišljanja o mogućnostima ostvarivanja župnoga pastorala u Republici Hrvatskoj*, Zagreb, 2009., 274.

⁶ Joseph RATZINGER, *Crkveni pokreti i njihovo teološko mjesto*, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 127 (1999.) 4, 263.

⁷ Usp. Josip BALOBAN, *Crkveni pokreti u životu Crkve u Hrvatskoj*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 351.

Pokušaj tipologije koji slijedi nastao je na temelju iskustva i više je fenomenološki, izrastao iz službe biskupskog vikara za laike Zagrebačke nadbiskupije. Kako se može vidjeti, veliki dio tih pokreta, udruga i zajednica veoma je zainteresiran i prikladan za sudjelovanje u životu župne zajednice, dok su drugi više fokusirani na nadžupnu, biskupijsku, osobnu ili neku drugu razinu. S druge strane, mnogi su župni živi vjernički krugovi pogodni da ih (su)oblikuju članovi crkvenih poretka, zajednica i udruga i bilo bi hvale vrijedno kada bi uz legitimne vlastite zajednice unutar župe (npr. zajednica Neokatekumenskog puta ili karizmatika molitvena zajednica) njihovi članovi djelatno sudjelovali i u svim drugim živim krugovima župe, svjedočeći tako volju za rastom župnog zajedništva.

Prvu tipsku skupinu tako čine veliki međunarodni crkveni pokreti (Fokolarini, Kursiljo, Obnova u Duhu Svetomu, Marijina legija, Zajednica Molitva i Riječ, Zajednica Emanuel, Schönstattski pokret, Cenacolo, Injigo, Communion e liberazione, Kolping, Korablja), u koje se ubrajaju i neki nastali na našem području (Zajednica Molitva i Riječ ili pak Injigo – program ignacijanskih duhovnih vježbi).

Druga bi skupina bile zajednice Neokatekumenskog puta, koji je oblik duhovnog pokreta *sui generis* s vlastitim statutima te je zapravo više put kršćanske inicijacije i potpunog prihvaćanja i životnog usvajanja milosti krštenja negoli crkveni pokret usporediv s prethodno nabrojanima.

Treću bi tipsku skupinu činile vjerničke udruge, odnosno društva, koja se opet međusobno razlikuju prema ciljevima, ciljanim članstvom te vjerničkom i društvenom poslanju, kao i prema (ne)postignutom kanonskom statusu. Tako razlikujemo udruge vjernika prema profesijama (katolički novinari, prosvjetni djelatnici, liječnici, medicinske sestre i tehničari, intelektualci, gospodarstvenici, crkveni glazbenici, crkveni pravnici), zatim obiteljske udruge (npr. Zajednica bračnih susreta), karitativne udruge (Job, Kap dobrote i sl.), udruge mladih⁸ (SKAC, Zajednica MI, Križari, Kumi i sl.), ekološke udruge (Ekospiritus, Bratovština sv. Bernarda i sl.), ekumenske udruge (Kršćanski mirovni krug), misijske udruge (Zdenac), molitvene (molitvene zajednice), udruge koje promiču dostojanstvo života od začeca do prirodne smrti (*pro life*, hospicij), medijske udruge (Radio Marija), duhovno-rekreativne (Planinarska

⁸ Usp. EG 105: »Širenje i umnažanje udruga i pokreta u kojima se pretežito okupljaju mladi mogu se tumačiti kao djelovanje Duha Svetoga koji utire nove putove u skladu s njihovim očekivanjima i njihovim traženjem duboke duhovnosti i konkretnijeg osjećaja pripadnosti. Nužno je, ipak, osigurati da se ta udruženja aktivno uključe u sveobuhvatni pastoral Crkve.«

bratovština, KMNL, skauti), kulturne (katolici esperantisti, Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima), udruge za promicanje duhovnih zvanja (Serra klub), a u novije vrijeme i politički i društveno angažirane udruge civilnog društva i inicijative sa snažnim vjerničkim svjedočenjem (U ime obitelji), koje unatoč toga ipak ne možemo smatrati vjerničkim društvima.

Četvrtu tipsku skupinu, po mnogo čemu sličnu međunarodnim crkvenim pokretima, čine redovnički treći redovi (Franjevački svjetovni red, Frama, Konferencije sv. Vinka Paulskoga, dominikanski trećoreci, Zajednica Krvi Kristove i sl.), koji se vode po redovničkim pravilima različitih nadahnuća.

Svakako ovdje valja spomenuti i za naše krajeve valjani okvir i pastoralne smjernice za vjernička društva, udruge i crkvene pokrete kako ih donosi dokument Hrvatske biskupske konferencije *Za život svijeta* koji, osim, što ih, s obzirom na područje djelovanja, razlikuje na biskupijskoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini, njihovu raznolikost na tragu Dekreta o apostolatu laika Drugoga vatikanskog koncila *Apostolicam actuositatem* utemeljuje na njihovim različitim ciljevima, koji pak svi trebaju biti usklađeni s ciljevima Crkve.⁹

1.3. *Živi vjernički krugovi kao župne skupine*

Poznat nam je popis mogućih živih vjerničkih krugova u nekoj župi¹⁰ i tu svoje mjesto itekako mogu imati i vjerničke udruge, crkveni pokreti i zajednice, uključujući ovdje dakako i Neokatekumenski put. Naši su pastoralni djelatnici na terenu u svojoj dosjetljivosti proširili taj popis pa uz uobičajene biblijske, molitvene, karitativne, ekološke, ministrantske, liturgijske i ine skupine još uvijek nije nadmašena dosjetljivost jedne hercegovačke župe u kojoj su žene koje subotom čiste crkvu nazvane živim vjerničkim krugom, odnosno zajednicom pod nazivom »Čisto srce stvori mi, Bože«.

2. **Mogućnosti i izazovi susreta i suradnje crkvenih pokreta, vjerničkih udruga i župnih skupina u župnoj zajednici**

Središnji dio članka iznijet će temeljne crkvene dokumente i teološka promišljanja u kojima se razmatraju mogućnosti i izazovi koje angažman crkvenih

⁹ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Za život svijeta. Pastoralne smjernice za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu u Hrvatskoj*, Zagreb, 2012., br. 121–123.

¹⁰ Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA – NACIONALNI KATEHETSKI URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, Zagreb – Zadar, 2000., br. 74–92; Milan ŠIMUNOVIĆ – Ivica PAŽIN, *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice. Utopija ili stvarnost?*, Zagreb, 2017., 258.

pokreta, udruga i zajednica postavlja u pastoralu župne zajednice, kao i u ustroju župe kao zajednice zajednicâ.

Analizirajući stavke crkvenih dokumenata koji govore o angažmanu crkvenih pokreta i udruga u župi, može se zaključiti kako su one uglavnom afirmativne naravi te daju smjernice kako bi se provela uspješna suradnja i susret crkvenih pokreta i župe. Hrvatski pak teolozi, vršeći svoju proročku službu, iznose i neke kritičke momente te češće upozoravaju na moguća zastranjenja, ali isto tako nude i putove kako ta zastranjenja izbjeći.

2.1. *Župa kao zajednica zajednicâ*

Papa Franjo gleda na župu kao »prisutnost Crkve na jednom teritoriju, mjesto na kojem se sluša Božja riječ, mjesto rasta u kršćanskom životu, mjesto dijaloga, navještaja, velikodušne ljubavi, klanjanja i slavljenja. Župa, svim svojim djelovanjima, potiče i odgaja svoje članove da budu evangelizatori. To je zajednica zajednicâ, svetište gdje žedni dolaze piti da nastave svoj put, i središte iz kojeg se stalno šalju misionari« (EG 28). Međutim, upozorava i na potrebnu obnovu župa kako bi one postale »još bliže ljudima, da budu sredine živog zajedništva i sudjelovanja i da budu potpuno misijski orijentirane« (EG 28).

Oblike udruživanja unutar Crkve, kao što su bazične i male zajednice, te druge pokrete i udruge, Papa promatra kao »bogatstvo Crkve koje Duh Sveti pobuđuje da evangeliziraju sve sredine i područja«. Priznaje im da »oni često donose novi evangelizacijski žar i sposobnost dijaloga sa svijetom, koji obnavljaju Crkvu« te napominje kako je vrlo korisno i poželjno »da ne izgube dodir s tom tako bogatom stvarnošću mjesne župe i da se rado i spremno uključuju u cjelovit pastoral partikularne Crkve. Tim će se uključivanjem spriječiti da se usredotoče samo na jedan dio evanđelja i Crkve ili da se pretvore u lutilice bez korijena« (EG 29).

O kompatibilnosti koncepta župe kao zajednice zajednicâ i angažmana crkvenih pokreta i udruga u župnoj zajednici govori i dokument Hrvatske biskupske konferencije iz 2000. godine pod nazivom *Župna kateheza u obnovi župne zajednice*, u kojemu se ističe kako je utješno »vidjeti da su određeni vjernički krugovi, koji su kao duhovni pokreti već zaživjeli unutar naše Crkve, značajno usmjereni prema novoj evangelizaciji« te da oni »u našu Crkvu unose biljeg duhovnosti koja – kad je eklezijalno dobro vođena – odista jača Crkvu«. ¹¹

¹¹ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA – NACIONALNI KATEHETSКИ URED, *Župna kateheza u obnovi župne zajednice. Plan i program*, br. 19.

Novi dokument Hrvatske biskupske konferencije »*Da vaša radost bude potpuna*« o katehezi i rastu u vjeri u današnjim okolnostima prepoznaje u pojavi crkvenih pokreta i zajednica vidljiv »znak traganja za nečim novim«¹². Dokument isto tako ističe kako »nove prilike potiče upozoravaju pastoralne djelatnike da još više vode računa o prepoznavanju karizmi, prisutnih u vjericima laicima i u duhovnim pokretima. U tome mnogo veću ulogu treba imati župno pastoralno vijeće.«¹³ Osim toga dokument podsjeća i na ove riječi pape Franje: »Gdje god je Crkva prisutna, ondje mora biti vidljivo Božje milosrđe. U našim župama, zajednicama, udruženjima i pokretima, ukratko, gdje god su kršćani, svatko mora naći oazu milosrđa.«¹⁴

Dokument osim toga reafirmira koncept župne zajednice sastavljene od manjih zajednica ili živih vjernih krugova, naglašavajući kako je »jedan od temeljnih ciljeva stvaranja takvih skupina ili vjernih krugova da postanu istinske katehetske zajednice, odnosno mjesta za primjereniji rast u vjeri, za slavljenje vjere i prihvaćanje apostolskih zadaća koje proizlaze iz vjere u određenim oblicima osobnoga i zajedničkoga života u župnoj zajednici i izvan nje«¹⁵.

U svojoj najnovijoj knjizi pod naslovom *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice* hrvatski katehetačari Milan Šimunović i Ivica Pažin na više mjesta govore o potrebi »preustroja crkvene zajednice u više bazičnih zajednica koje bi omogućile uvažavanje pojedinih osoba i njihov rast u vjeri«¹⁶, te bi omogućile pomak u kojemu čovjek postaje subjektom svojeg rasta u vjeri, a ne objektom crkvenog poučavanja. Time bi umjesto 'pastoralnog monologa' trebao nastupiti zanimljiv i plodan dijalog. Župne strukture trebalo bi uskladiti u vidu promicanja sudjelovanja vjernika laika u pastoralnim odgovornostima, što uključuje i »formiranje manjih skupina ili zajednica u kojima će se vjernici bolje poznavati, izmjenjivati iskustva vjere i spremati za djelovanje«¹⁷. Tada bi velike župne zajednice, ako žele ostvariti zajedništvo i suradnju, trebale prerasiti u zajednice manjih zajedništava, koje bi djelovale »na načelu jačih bratsko-sestrinskih odnosa, a posebice drukčijega uzajamnoga podržavanja u vjeri«¹⁸.

¹² HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »*Da vaša radost bude potpuna*«. *Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima*, Zagreb, 2018., br. 7.

¹³ *Isto*, br. 10.

¹⁴ Papa FRANJO, *Misericordiae vultus. Bula najave Izvanrednog jubileja milosrđa*, Zagreb, 2015., br. 12. Usp. HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »*Da vaša radost bude potpuna*«, br. 41.

¹⁵ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »*Da vaša radost bude potpuna*«, br. 47.

¹⁶ Milan ŠIMUNOVIĆ – Ivica PAŽIN, *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice*, 117.

¹⁷ *Isto*, 124.

¹⁸ *Isto*, 245.

Duhovni pokreti mogli bi u tako ustrojenoj župi biti i svojevrsna katehetska skupina, živi vjernički krug i mjesto autentičnog rasta vjere te je stoga važno u njima uvažavati i katehetske kriterije koje donose crkveni dokumenti.¹⁹

Još ranije, hrvatski su biskupi u pastoralnim smjernicama za apostolat vjernika laika u Crkvi i društvu u Hrvatskoj pod nazivom *Za život svijeta* istaknuli kako su »udruge i pokreti nadžupnog karaktera pozvani vlastito djelovanje uskladiti sa župnim pastoralom. S druge strane, župnici i njihovi suradnici, ali i župne zajednice kao takve, trebaju se otvoriti i za ovakve oblike okupljanja i djelovanja vjernika.«²⁰ Ističu i kako je važno da svaka zajednica, pokret i udruga moraju poštivati crkvene kriterije okupljanja i djelovanja.

Hrvatski pastoralni teolog Pero Aračić pak promatra pokrete »kao izričaj vjerskog sazrijevanja i, dosljedno, potrebe za angažiranošću za druge u nekom od područja. Možemo ih gledati i kao rastuću potrebu za sazrijevanjem i vjerskom formacijom putem skupina. Dakle, teološki, kao Božji dar, poticaj, karizma, i pragmatički, kao sredstvo vjerske formacije.«²¹

Uzimajući sve to u obzir, župa za vjernike nikako nije 'preživjela struktura', jer više nije jedina i nezamjenjiva u duhovnom životu i rastu u vjeri, već postoje i drugi putovi i načini rasta u vjeri, ali ona mora ponovno postati uporišna točka za život vjernika, jer je ona »najznačajnije mjesto u kojemu se oblikuje i očituje kršćanska zajednica« te je ona »redovito područje rađanja i rasta u vjeri.«²²

2.2. Angažman crkvenih pokreta i udruga u župnoj zajednici

Od crkvenih se pokreta očekuje da župi svojim darovima daju pastoralnu živost,²³ da svojim djelovanjem u župi svjedoče vlastitu karizmu te se uklope, koliko je to god moguće, pod vodstvom župnika u život župne zajednice.

Još je sveti papa Ivan Pavao II. u svojoj enciklici *Redemptoris missio* zaključio: »Tamo gdje se crkveni pokreti u poniznosti uključe u život mjesne Crkve, a biskupi i svećenici ih srdačno prime u biskupijske i župne strukture, ti pokreti predstavljaju pravi Božji dar za novu evangelizaciju i misijski rad u pravom

¹⁹ Usp. Isto, 344; Milan ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve. Teološka promišljanja o župnoj zajednici*, Zagreb, 2006., 271, 281.

²⁰ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, *Za život svijeta*, br. 121.

²¹ Pero ARAČIĆ, *Pastoral Crkve pred zbiljnošću pokreta*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 279.

²² KONGREGACIJA ZA KLER, *Opći direktorij za katehezu*, Zagreb, 2000., br. 257; usp. Milan ŠIMUNOVIĆ – Ivica PAŽIN, *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice*, 48.

²³ Usp. Alojzije ČONDIĆ, *Pastoral crkvenih pokreta u pastoralu župne zajednice*, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 446.

smislu riječi. Preporučam stoga da ih se proširi i upotrijebi kako bi se, prije svega među mladima, dalo novu snagu kršćanskom životu i evangelizaciji s pluralističkog gledišta na oblike udruživanja i izražavanja.«²⁴ Problemi, dakle, mogu nastati zbog odsutnosti poniznosti kod crkvenih pokreta pri uključenju u život mjesne Crkve pa i župe, ali i nepostojanja srdačne dobrodošlice u biskupijske i župne strukture.

Kardinal Joseph Ratzinger primjećuje u jednom svojem članku iz 1998. godine kako su novi crkveni pokreti kao znak proljeća počeli otapati mraz koji se nakon početnog poleta Koncila počeo uvlačiti u Crkvu, umornu od rasprava, naprezanja u traženju novih struktura i ljudskih planova bez Božje pomoći. Duh Sveti javio se za riječ i u srcima mladih rasplamsao vjeru doživljenu »u svojoj potpunosti kao dar i dragocjeni poklon koji daje život«. Istodobno nije zanijskao da su ti pokreti pokazivali simptome dječjih bolesti, jer Duh Sveti djeluje preko ljudi koji svi imaju svoje slabosti. Tu spominje sljedeće simptome: tendencije isključivosti, jednostrano stavljanje naglasaka, nesposobnost uključivanja u život mjesnih Crkava. Kardinal Ratzinger tumači to kao pojavu koja se periodički ponavlja u različitim razdobljima povijesti Crkve, kada se jedan trajni i temeljni oblik crkvenog života koji odražava kontinuitet u Crkvi, kao što su biskupija ili župa, susreće sa zahvatima Duha Svetog, koji tu ponekad okoštalu strukturu uvijek iznova oživljuje i obnavlja, a to se jedva kada može odviti potpuno bez trvenja i bolova.²⁵

Kardinal Ratzinger upozorava i na gotovo neizbježan sudar svježine i totaliteta pokreta s lokalnom zajednicom, pri čemu krivnja može biti kod obje strane, te se su stoga pred obje strane postavljaju duhovni zahtjevi, koji uključuju poučljivost i podvrgavanje odgoju od strane Duha Svetog i crkvenog nadležstva te učenje nesebičnosti, bez koje nije moguće unutarne prihvaćenje mnogovrsnosti življene vjere. »Obje strane moraju međusobno učiti, dopustiti svoje pročišćavanje, podnositi se i postići ono držanje, o kojem Pavao govori u hvalospjevu ljubavi [...] Pokrete je potrebno opomenuti da oni – čak i kad su na svome putu pronašli cjelovitost vjere i prenose je dalje – predstavljaju dar Crkvi kao cjelini i u cijelosti, te se moraju podložiti zahtjevima te cjeline kako bi mogli ostati vjerni svome vlastitom putu. Ali i mjesnim Crkvama i biskupima potrebno je reći da se oni ne smiju klanjati nikakvoj uniformnosti dušobrižničkih oblika i planova. Ne smiju svoje pastoralne planove postavljati kao mjerilo

²⁴ IVAN PAVAO II., *Redemptoris missio. Enciklika o trajnoj vrijednosti misijske naredbe* (7. XI. 1990.), Zagreb, 1991., br. 72.

²⁵ Usp. Joseph RATZINGER, *Crkveni pokreti i njihovo teološko mjesto*, 256.

onoga, što je Duhu Svetome dopušteno učiniti: od mnoštva planova Crkve bi mogle postati nepropusne za Duha Božjeg, za onu silu od koje žive.«²⁶

U dokumentu sv. pape Ivana Pavla II. o pozivu i poslanju vjernika laika u Crkvi i svijetu *Christifideles laici* govori se o kriterijima crkvenosti za laička udruženja. Među tim kriterijima posebno se ističu davanje prvenstva pozivu na svetost svakog kršćanina i zadaća vjernih laičkih društava da budu oruđe svetosti u Crkvi, zatim odgovornost u ispovijedanju katoličke vjere, kao i u prihvaćanju istine o Kristu, Crkvi i čovjeku u poslušnosti crkvenom učiteljstvu; nadalje svjedočanstvo čvrstog i uvjerenog zajedništva u odanosti papi i u zajedništvu s biskupom, potom podudarnost i dioništvo u apostolskoj svrsi Crkve i misionarski polet u novoj evangelizaciji te na koncu nastojanje oko ponazočenja u ljudskom društvu u svjetlu društvenoga nauka Crkve. Papa zaključuje kako »ti netom izloženi temeljni kriteriji nalaze svoju provjeru u stvarnim plodovima kojima je popraćen život.«²⁷

Zagrebački nadbiskup kardinal Josip Bozanić upozorio je na otvaranju Teološko-pastoralnog tjedna 2008. godine, kojemu su tema bili baš crkveni pokreti, kako »u župnoj zajednici, koja je obitelj kršćanskih obitelji, novi crkveni pokreti, taj 'providnosni dar Duha Svetoga Crkvi', trebaju uvijek iznova nalaziti prostor za vlastiti apostolat u uzajamnoj suradnji s ostalim crkvenim stvarnostima koje sudjeluju u evangelizaciji kao prvenstvenom i vlastitom zadatku cijele župe. Očito je da između tih crkvenih stvarnosti ne smije vladati duh elitizma i samodostatnosti već duh suradnje i misionarske otvorenosti uz plodnu uzajamnu razmjenu dobara.«²⁸

Hrvatski pastoralni teolog Nikola Vranješ ističe pak kako »naša pastoralna praksa u mnogo slučajeva svjedoči o tolikim primjerima izvrsne uklopljenosti pokreta i udruga vjernika u župni pastoral. Mnogi od njih daju snažne impulse župnom pastoralu, a neki se snažno suočavaju s izazovima tog pastorala.«²⁹ Međutim, on naglašava i to da se ne smiju »zatvarati oči pred problemima, ponajprije elitizma i zatvorenosti u krug određenoga pokreta ili udruge, ponekim pokušajima pridobivanja župljana samo za svoju skupinu ili zajednicu, umanjivanja važnosti župne zajednice i osobito službe župnika, nepoštovanja (ponekad teškog!) liturgijskih propisa i crkvene župne strukture,

²⁶ Isto, 264.

²⁷ IVAN PAVAO II., *Christifideles laici – Vjernici laici. Apostolska pobudnica o pozivu i poslanju laika u Crkvi i u svijetu* (30. XII. 1988.), Zagreb, 1990., br. 30.

²⁸ Josip BOZANIĆ, Govor na svečanom otvaranju XLVIII. Teološko-pastoralnog tjedna, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 234.

²⁹ Nikola VRANJEŠ, *Pastoral danas. Izabrane teme iz pastoralne teologije*, Zagreb, 2013., 310.

javne 'obračune' s 'neistomišljenicima' i dr.«³⁰ Stoga predlaže kako treba poraditi na korigiranju mogućih necrkvenih elemenata djelovanja pokreta i skupina vjernika, na formiranju njihovih članova za poslanje Crkve kao takve, na upoznavanju s cjelovitim naukom i tradicijom Crkve i sa svim sastavnicama njezina poslanja, na povezivanju tih oblika okupljanja s dinamikom župnoga pastorala, poštujući pritom njihove različitosti i legitimne izričaje karizmi i djelovanja koje je Crkva priznala u njihovim statutima ili drugim aktima odobrenja. Zaključuje kako »ovi oblici okupljanja predstavljaju istinske znakove vremena za Crkvu danas koji od svih njezinih službenika i članova zahtijevaju puno veću razinu zrele duhovnosti, teološke osposobljenosti i kršćanske razboritosti i odgovornosti.«³¹

Hrvatski teolog Ivica Raguž priznaje kako su crkveni pokreti, sa svojom posebnom karizmom, svjedočenjem vjere i raznim pastoralnim i društvenim angažmanom, velik dar za Crkvu. No, u njihovu djelovanju prepoznaje i moguće poteškoće i pitanja koja se odnose na pripadanje pokretu kao bijegu od zajednice, na napast elitizma te na laiciziranje redovništva, to jest izazov koji samim postojanjem crkveni pokreti upućuje redovništvu kao takvom.³²

Na određeni oprez poziva i teolog Nediljko Ante Ančić kada konstatira kako se »nove crkvene udruge i u naše vrijeme teško uklapaju u život župnih zajednica. Razloge za to valja tražiti ne samo na institucionalnoj strani crkvene zajednice koja je oprezna i nepovjerljiva prema novim oblicima duhovnosti, neuobičajenoj pojavnosti i evanđeoskom radikalizmu skupina nego i u nedostacima i slabostima samih pokreta. Stoga je još uvijek potrebno strpljivo bistrenje fenomena nove duhovnosti i dublje teološko proučavanje laičkih udruga kako bi se uspostavio dijalog te iznašli primjereni načini njihova uključivanja u poslanje Crkve.«³³

Jedan od testova autentičnosti crkvenih pokreta i udruga u pastoralu župne zajednice svakako su plodovi koje njihov angažman donosi. Plodnost je ono nad čime se zdvaja u krizi klasične župne zajednice. Ako se danas župna zajednica želi »predstaviti kao majka koja rađa djecu u kršćanskoj vjeri te ih trajno podupire«³⁴, dakle, ako su župne zajednice »majke vjere«³⁵, odnosno

³⁰ *Isto*, 310.

³¹ *Isto*, 311.

³² Usp. Ivica RAGUŽ, Crkveni pokreti kao Crkva u pokretu: promišljanja o ekleziološko-me identitetu crkvenih pokreta, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 386, 401–402.

³³ Nediljko Ante ANČIĆ, Razvitak i teološko mjesto duhovnih pokreta u Crkvi, 248.

³⁴ HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA, »Da vaša radost bude potpuna«, br. 41.

³⁵ Paul M. ZULEHNER, *Pastoraltheologie. Band 2: Gemeindepastoral. Orte christlicher Praxis*, Düsseldorf, 1991., 171–172.

one koje čine da u njima vjera raste i donosi plodove, što je moguće učiniti kada te majke postanu besplodne, kada se njihove maternice osuše? U takvom, možda i previše pojednostavljenom gledanju na stvarnost župe duhovni se pokreti čine kao surogat-majke, koje nude plodnost koju klasična župa više nema. Ako je župa doista ta prirodna maternica, to toplo krilo u kojemu se začine, raste i razvija vjera povjerenih joj vjernika, nameće se pitanje: Jesu li onda duhovni pokreti u župi donekle mjera »umjetne oplodnje«, budući da sama klasična župa tradicionalnim i nekada plodnim metodama više nije u stanju uroditi plodom vjere kod tolikih povjerenih joj ljudi? To se pitanje još jače zaoštrava kada se sjeme vjere presađuje preko pokreta iz drugih kultura (Neokatekumenski put) pa i drugih kršćanskih konfesija (karizmatički pokret) te je time snažno obilježeno.

Drugi je test liturgija, a posebno nedjeljna euharistija, koja treba biti središnje slavlje župnog zajedništva. Stoga hrvatski liturgičar Ivica Žižić upozorava kako se »privid zajedništva i retoričko priznanje jedinstva s Crkvom«, kako ga proklamiraju crkveni pokreti, »treba korigirati u stvarno i zato sakramentalno zajedništvo (poglavito u župskim zajednicama) i u iskreno i stoga cjelovito ispovijedanje i slavljenje vjere unutar Crkve. [...] Crkveni pokreti u liturgiji Crkve mogu pronaći mjesto korekcije svojih strategija, svojih kretanja i traženja, a drugima posvjedočiti da tragovi Božje blizine nikada ne nadolaze bez neuvjetovanoga zajedništva s drugima.«³⁶

U svim ovim osvrtima uočava se kako je potrebno mnogo truda i napora da uspije jedinstvo i da crkveni se pokreti i vjernička društva dobro uklope u župno zajedništvo, dok s druge strane malo treba da dođe do poteškoća i konflikata. Papa Franjo govori o tome kako krivo može poći to da »strukture bez duha« ometu evangelizacijski polet u župnoj zajednici (usp. EG 26). Lijek tomu jest »misijsko obraćenje« i opredjeljenje »koje može sve preobraziti, tako da crkveni običaji, načini na koji se stvari čine, satnice, jezik i sve strukture postanu prikladan kanal za evangelizaciju današnjeg svijeta više no za samo očuvanje« (EG 27).

Krivo može biti i to što kod dijela naših krštenika ne postoji osjećaj pripadnosti Crkvi, što može biti posljedica katkad negostoljubivog ozračja u nekim našim župama i zajednicama ili birokratskog pristupa u kojem »administrativni aspekt prevladava nad pastoralnim, kao i usredotočenost na podjeljivanje sakramenata (sakramentalizacija) bez drugih oblika evangelizacije« (EG 63).

³⁶ Ivica ŽIŽIĆ, Liturgija – mjesto zajedništva ili razlog nejedinstva u župi?, u: *Bogoslovska smotra*, 78 (2008.) 2, 473.

Moguće poteškoće nalaze se i u potencijalnom odvajanju, veličanju samih sebe, svojevrsnom duhu sektaštva, štoviše i fanatizma te pretjerane emotivnosti, sve do nemogućnosti uklapanja u širu, konkretno župnu zajednicu. Moguća je poteškoća i u tome ako se župnik toliko posveti nekoj skupini, zapuštajući cjelinu župne zajednice.³⁷

Zaključne misli

Na koncu ovih razmišljanja posve je jasno kako je nužno da između župa i 'pokreta' postoji plodna razmjena: »pokretu je potrebna veza sa župom da se ne bi pretvorio u sektu, a župi je potreban 'pokret' da ne bi okoštala«³⁸. Hrvatski pastoralni teolog Josip Šimunović ističe kako je potrebno »još mnogo toga zajednički učiniti da crkveni pokreti osjete svoje važno mjesto u životu, pastoralnom djelovanju i izgradnji župne zajednice, ali isto tako da i svećenici, voditelji župnih zajednica znaju vrednovati određeni crkveni pokret pa s njegovim članovima surađivati«³⁹. Osim toga, svakako se može složiti s njegovim mišljenjem kako je za »kvalitetno uključivanje crkvenih pokreta u pastoralni rad i život župne zajednice potreban odgoj i obrazovanje članova crkvenih pokreta za djelovanje i život u cjelokupnom zajedništvu župne zajednice, ali također potreban je odgoj i obrazovanje svećenika kao voditelja župnih zajednica za suradnički odnos s članovima crkvenih pokreta«⁴⁰.

Hrvatski pastoralni teolog fra Stipe Nimac primjećuje kako crkveni pokreti mogu mnogo pridonijeti obnovi i novom licu župne zajednice: »Zbog svoje izvorne funkcije župa treba biti sposobna razvijati dinamičnu organizacijsku strukturu, mnogolike oblike kršćanskog života i duhovnosti, u što svakako valja uključiti – kao obogaćenje i dio župske zajednice, a ne kao 'paralelne crkve' – također nove duhovne pokrete i 'male zajednice' koji mogu pomoći u revitaliziranju i obnovi duhovnog života župske zajednice iznutra.«⁴¹

Tomu treba pridružiti i misao hrvatskih kateheta Milana Šimunovića i Ivica Pažina kako »u svjetlu ekleziologije zajedništva Drugoga vatikanskog koncila svi darovi vjernika, sve karizme, trebaju služiti rastu Crkve u konkretnoj zajednici. S druge strane, župa ne smije uvijek pojedine različitosti smatrati 'smetnjom', odnosno pastoralnim problemom, već novim bogatstvom.«⁴²

³⁷ Usp. Milan ŠIMUNOVIĆ, *Pastoral za novo lice Crkve*, 281–283.

³⁸ Joseph RATZINGER, *Sol zemlje*, Zagreb, 1997., 265.

³⁹ Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, 273.

⁴⁰ *Isto*, 283.

⁴¹ Stipe NIMAC – Bruno SEVESO, *Praktična teologija*, Lepuri, 2009., 154.

⁴² Milan ŠIMUNOVIĆ – Ivica PAŽIN, *Promjene u katehetskom pastoralu župne zajednice*, 342.

Zajedno s papom Franjom može se stoga zaključiti kako u župama valja izbjeći napast »duhovne svjetovnosti« te strašne iskvarenosti prerusene u dobro, a to ćemo uspjeti samo ako župne zajednice budu uvijek izlazile iz samih sebe tako da u središtu njihova poslanja bude Isus Krist i zauzimanje za siromašne. Papa Franjo o tome kaže: »Sačuvao nas Bog svjetovne Crkve površnoga duhovnog ili pastoralnog sjaja! Ta zagušljiva svjetovnost može se jedino liječiti udisanjem čistoga zraka Duha Svetoga, koji nas oslobađa usredotočenosti na same sebe skrivene pod plaštem izvanjske pobožnosti lišene Boga. Ne dopustimo da nam se ukrade evanđelje!« (EG 97).

Koliko god bila važna uloga duhovnika pojedinoga crkvenog pokreta ili zajednice i duhovnosti koja se tu njeguje, još je većma važnije dobro se i plodno ugraditi u tkivo župne zajednice, donoseći duhovan plod i rod. I kako nas uče 'stari' (zaključak Sinode biskupa još iz 1971.): »Male zajednice koje nisu u suprotnosti sa župnom ili biskupijskom strukturom, imaju se tako uklopiti u župu ili biskupiju da budu u njoj poput kvasca misijskoga duha.«⁴³

Dok župe ponekad duhovne pokrete smatraju pobožnima, ali premalo angažiranima prema siromasima, koje zatječu na mjestu i koje si ne mogu probrati, duhovni pokreti obrnuto ponekad predbacuju župama da su nemisionarski zadovoljne same sa sobom i da od prave pobožnosti bježe u socijalni angažman.⁴⁴

Stoga je ključna uloga župnika, koji u župnu zajednicu treba znati uklopiti sve što služi izgradnji župe, a u to svakako ulaze i crkveni pokreti, zajednice i udruge te promicanje ustroja župe kao zajedništva više živih vjerničkih krugova u skladnu cjelinu i uz djelatnu suradnju sa župnim pastoralnim vijećem i drugim župnim tijelima. Zanimljivi su rezultati istraživanja među austrijskim župnicima, koji pokazuju kako se 94% župnika osjeća doma u župi koju vode (najviši postotak), dok se njih 30% (dakle skoro trećina, što nije malo) doma osjeća i u vlastitoj bazičnoj zajednici, odnosno pokretu kojem pripadaju (a to je ipak nešto manje, negoli što se doma osjećaju kod roditelja – 32%).⁴⁵

Na koncu se može ustvrditi kako je crkvenim pokretima mjesto u župnoj zajednici. »Oni imaju mogućnost svojom karizmom obnavljati župnu zajednicu, a ne samo izabrane članove stvarajući tako određeni elitizam i crkveni selektizam. Zaboravlja se među članovima crkvenih pokreta djelovanje unutar

⁴³ Bono Zvonimir ŠAGI, *Pastoral župne zajednice*, Zagreb, 2001., 241.

⁴⁴ Usp. Peter NEUNER – Paul M. ZULEHNER, *Dein Reich komme. Eine praktische Lehre von der Kirche*, Ostfildern, 2013., 163.

⁴⁵ Paul M. ZULEHNER, *Wie geht's, Herr Pfarrer? Ergebnis einer kreuzundquer-Umfrage: Priester wollen Reformen*, Wien – Graz – Klagenfurt, 2010., 56.

župne zajednice preko kojeg bi članovi bilo kojeg pokreta bili istinski kvasac koji će obnavljati cjelokupnu župnu zajednicu.«⁴⁶

Uskraćivanje takvoga duhovnog i pastoralnog potencijala kakvog u sebi s jedne strane kriju crkveni pokreti, zajednice i udruge, a s druge strane živi vjernički krugovi, odnosno župa ustrojena kao zajedništvo više malih zajednica, nipošto si ne smijemo i ne možemo priuštiti. Tek u sinergiji i zajedničkom djelovanju pod vodstvom župnika, a uz pratnju župnoga pastoralnog vijeća, taj potencijal može dosegnuti željenu zrelost te donijeti mnoge duhovne i pastoralne plodove na dobro cijele župne zajednice.

Abstract

THE PARISH AS A PLACE OF MEETING OF AND COOPERATION BETWEEN BELIEVERS' ASSOCIATIONS, CHURCH MOVEMENTS, AND PARISH GROUPS

Tomislav MARKIĆ

Croatian Bishops' Conference, National Directorate for the Pastoral Care of Croatian Migrants
Ksaverska cesta 12a, HR – 10 000 Zagreb
tomislav.markic@zg.t-com.hr

Starting with the terms parish, believers' associations, Church movements, and parish groups, the article discusses possibilities and challenges, when it comes to their mutual cooperation on the parish level. The parish appears as an important place of meeting and affirmation of these forms of ecclesiality that, taken together, can introduce new vitality into the parish pastoral care. Pastoral activity is realised fully in the parish communion: in the proclamation, testimony, celebration, and service. Believers' associations and Church movements, as well as various parish groups, can introduce new enthusiasm in evangelisation into sometimes ossified parish structures whose work, sometimes and in some places, is reduced to providing religious services, bureaucratic management of believers and parish property, and mindless performance of rituals. The desire of Catholic believers to share and testify their faith has found a new expression precisely in contemporary believers' associations and Church movements. This new expression should not, however, disregard the traditional and classical rootedness in the parish community as a fundamental, but not the only, unit of living out one's faith. Apart from that, the life of the contemporary parish community is progressively

⁴⁶ Josip ŠIMUNOVIĆ, *Župna zajednica na početku trećega tisućljeća*, 283.

marked by various and numerous parish groups, lively circles of believers and communities that find their full meaning only when rooted in the parish. Thus, the parish can and should be a place of meeting and cooperation of all forms of participation in the Church life and this meeting ought to be marked by getting to know each other, respecting and affirming specific charismas, as well as by readiness to dialogue and cooperate.

Keywords: *Church movements and associations, live circles of believers, parish as a place of cooperation, participation of lay believers.*